

mevzu

sosyal bilimler dergisi | journal of social sciences

e-ISSN 2667-8772

mevzu, İslamî İlimler Özel Sayısı/ Special Issue on Islamic Sciences 2023, s. Ö1: 313-335

**İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim Dersine
Yönelik Motivasyonlarının İncelenmesi**

A Study of Faculty of Divinity Students' Motivation For The Qur'an Course

Münir ECER

Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi ABD,

Assistant Professor, Van Yüzüncü Yıl University,

Faculty of Divinity, Department of Religious Education

munirecer2010@gmail.com

ORCID: 0000-0002-0486-1460

DOI: 10.56720/mevzu.1343542

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 15 Ağustos / August 2023

Kabul Tarihi / Date Accepted: 21 Eylül / September 2023

Yayın Tarihi / Date Published: 15 Ekim / October 2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Özel Sayı / Special Issue

Atıf / Citation: Ecer, Münir . "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim Dersine Yönelik Motivasyonlarının İncelenmesi". *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*, Ö1: İslamî İlimler Özel Sayısı (Ekim 2023): 313-335.

<https://doi.org/10.56720/mevzu.1343542>

İntihal: Bu makale, ithenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by ithenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/mevzu> | <mailto:mevzusbd@gmail.com>

Copyright © CC BY-NC 4.0

Öz

Motivasyon, psikoloji ve eğitim bilimlerinin yakın bir araştırma konusudur. Bu kapsamda birey ya da öğrencinin bir olay, durum ya da eyleme karşı yüksek bir motivasyona sahip olmasının etkili ve kalıcı öğrenme için önem arz ettiği kabul edilmektedir. Bu çalışmada İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyonlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden kesitsel tarama desenine göre tasarlanmıştır. Araştırmanın örneklemi 2022-2023 eğitim ve öğretim yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğrenim gören 284 öğrenciden oluşmaktadır. Verileri toplamak amacıyla örneklem grubuna bir kişisel bilgi formu ve 18 madde ile 3 boyuttan oluşan Seçmeli Kur'an-ı Kerim Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeği uygulanmıştır. Veriler çevrimiçi bir form aracılığıyla öğrencilere ulaştırılmış ve veriler toplanmıştır. Çalışmada ölçeğin iç tutarlılık (Cronbach's Alpha) değeri hesaplanmış ve içsel motivasyon için .84, dışsal motivasyon için .42, işbirliğine dayalı motivasyon için .74 ve motivasyon toplam puanı için .88 değerleri elde edilmiştir. Elde edilen değerler, söz konusu ölçeğin İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyonlarını belirlemek için güvenilir olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyonları cinsiyet, yaş, mezun olunan lise türü, kariyer planlaması, fakülte dışında Kur'an eğitimi alma, yarıyıl başarı puanı ve dersin seçmeli olması halinde tercih edilme ihtimaline göre analiz edilmiştir. Analizler SPSS 26 programı aracılığıyla yapılan analizlerde farklılaşma testleri (ilişkisiz örneklem - t testi), tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen veriler sonucunda İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim dersine karşı yüksek bir motivasyon düzeyine sahip olduğu, bu motivasyonun cinsiyet ve yaş değişkenine göre farklılaşmadığı, diğer değişkenlerde alt boyutlar ve toplam motivasyon puanında ise farklılıkların olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Yüksek Din Öğretimi, İlahiyat Fakültesi, Kur'an-ı Kerim Dersi, Motivasyon.

Abstract

Motivation is a subject of close research in psychology and educational sciences. In this context, it is accepted that the individual or student's high motivation towards an event, situation or action is important for effective and permanent learning. In this study, it is aimed to examine the motivation of the students of the faculty of divinity towards the Qur'an lesson in terms of various variables. The study was designed according to the cross-sectional scanning design, which is one of the quantitative research methods. The sample of the research consists of 284 students studying at Van Yüzüncü Yıl University Faculty of Divinity in the 2022-2023 academic year. In order to collect the data, a personal information form and the Motivation Scale for Elective Qur'an Lesson consisting of 18 items and 3 dimensions were applied to the sample group. The data were delivered to the students via an online form and the data were collected. In the study, the internal consistency (Cronbach's Alpha) value of the scale was calculated and values of .84 for intrinsic motivation, .42 for extrinsic motivation, .74 for cooperative motivation and .88 for total motivation score were obtained. The obtained values show that the scale in question is reliable for determining the motivation of the students of faculty of divinity towards the Qur'an lesson. The motivations of the students for the Qur'an course were analyzed according to gender, age, type of high school graduated, career planning, receiving Qur'an education outside the faculty, semester success score and the probability of being preferred if the course is elective. Analyzes Differentiation tests (independent samples - t-test), one-way analysis of variance (ANOVA) and correlation analysis were used in the analyzes performed through the SPSS 26 program. As a result of the data obtained, it was revealed that the students of the faculty of divinity had a high level of motivation towards the Qur'an lesson, this motivation did not differ according to the gender and age variable, while there were differences in the sub-dimensions and total motivation score in other variables.

Keywords: Religious Education, Higher Religious Education, Faculty of Divinity, Qur'an Lesson, Motivation.

Etik Beyan	Veri toplamak için Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırmalar Yayın Etik Kurulu'na başvurulmuştur. İlgili kurulun 13.06.2023 tarih ve 2023/16 sayılı kararı uyarınca çalışmanın yürütülmesinde sosyal ve beşeri etik kuralları ve ilkeleri çerçevesinde herhangi bir sakınca olmadığı bildirilmiştir.
-------------------	--

Giriş

Psikoloji ve eğitim bilimlerinin yakından ilgilendiği motivasyon, en temel anlamıyla bir olgu, durum veya davranışa karşı hareket etmek anlamına gelmektedir (Adair, 2013, s. 9). Bireyin bir duruma karşı itici bir güç ya da ilham duyması ve bu duruma yönelmesi motive olması; aksi bir şekilde ilham duymayıp yönelmemesi ise motivasyonsuzluk ile açıklanmaktadır (Ryan & Deci, 2000, s. 54). Psikolojik olarak bir bireyin belli bir olay veya duruma karşı istekli olması, uyarılarını harekete geçirmektedir. Uyarıların harekete geçmesi, hedef davranışın gerçekleşmesi ve başarı ile sonuçlanmaktadır. Böylece başarıya karşı istekli olma ve bu durumun bir ihtiyaca dönüşerek uyarılıp harekete geçmesi, bireyin motivasyonunun sağlanması anlamını taşımaktadır (Cüceloğlu, 2018, s. 227).

Bir uyarana karşı istekli olma, hedef davranışı belirleyip gerçekleştirmek için yönelme gibi durumlar, eğitimde sıklıkla kullanılan ve ihtiyaç duyulan bir husustur. Nitekim öğrencilerin öğrenmeye karşı isteklilik hali, kazanımların gerçekleşmesi için uyarıcıların canlı tutulmaya çalışılması, eğitimcilerin hedefleri arasında yer almaktadır. Eğitimciler, kasıtlı davranış değişikliğini hedeflediğinden bireyin kazanımları elde etmesinde veya öğrenme etkinliklerini değerli ve faydalı bulmasında etkili faktörlerden biri olan motivasyonu da göz önünde bulundurmak durumundadır (Akbaba, 2006, s. 343; Martin, 2001, s. 3). Zira motivasyonu sağlanmış bir öğrenci derse karşı ilgili; dikkat melekeleri canlı; özveri, çaba ve kararlılığı sürekli (Fidan, 2012, s. 116). Böyle öğrenme ve öğretme sürecinde hedef davranışların gerçekleşme düzeyi de yüksektir.

Eğitimde öğrenci motivasyonunun sağlanmasında sadece tek bir yaklaşımın benimsenmesi söz konusu değildir. Zira bütün bireylerin her zaman aynı duruma ortak bir şekilde motive olması beklenemez (Doğan, 2020, s. 28). Bu sebeple motivasyon için farklı yaklaşımlar ve motivasyon türleri üzerinde

durulmaktadır. Eğitim alanında öğrenci motivasyonunun sağlanmasında iki tür öne çıkmıştır. Bunlar; içsel ve dışsal motivasyondur. İçsel motivasyon, öğrencinin öğrenmeye karşı istekli olmasının kaynağının herhangi bir dış beklentiye bağlı olmaksızın ilgi ve merakı dayanmasıdır. Dışsal motivasyon ise, öğrencinin öğrenme yöneliminin içe dönük ihtiyaçlardan ziyade not, ödül, hediye gibi dış beklentilere bağlı olmasıdır (Akbaba, 2006, s. 344; Ryan & Deci, 2000, s. 55; Ulusoy, 2006, s. 39).

Etkili bir öğrenmenin gerçekleşmesinde hangi motivasyon türünün etkili olacağı hususu tartışmalıdır. Öğrenme kuramları bu konuda farklı görüşler savunmaktadır. Örneğin davranışçı öğrenme kuramı dışsal motivasyonun etkili olduğunu çeşitli deney ve gözlemler neticesinde kabul ederken, bilişsel kuram etkili öğrenme için içsel motivasyonun önemine dikkat çekmektedir (Akbaba, 2006, s. 355; Başaran, 2005, s. 411; Ulusoy, 2006, ss. 313-317). Bolat, dışsal motivasyonun öğrenci başarısını kısmen artırmakla beraber bunun kalıcı olmayacağı, yanı sıra davranış merkezli bazı problemlere de sebep olacağı üzerinde durmaktadır. Böylece öğrencinin içsel motivasyonun kalıcı öğrenme için daha etkili olduğunu savunmaktadır (Bolat, 2018, s. 39). Bununla beraber özellikle bilişsel öğrenme kuramının savunulduğu çevrelerde her iki motivasyon türünün de etkili olduğuna işaret edilmektedir. Zira her bireyin istek, ihtiyaç ve beklenti yönüyle farklı eğilimlere ve yetiştirme tarzına sahip olduğu da gözden uzak tutulması gereken bir gerçekliktir. Öte yandan insanoğlu tamamen psikolojik, fiziksel, ekonomik ya da politik bir varlık değil, istek ve beklentileri yönüyle karmaşık bir yapı arz etmektedir. Dolayısıyla öğrenci motivasyonunu belli bir türle sınırlı tutmanın etkili bir yaklaşım olmadığı vurgulanmaktadır (Williams & Williams, 2011, s. 2). Martin, öğrenci motivasyonunun belirlenmesinde eğitimcilerin üç sorgulama biçimini benimsemesinin etkili olduğuna dikkat çekmektedir. Bunlar sırasıyla öğrencinin bir davranışı niçin gerçekleştirdiği, nasıl gerçekleştirdiği ve gerçekleştirmeye yönelik özgüvenlerinin ne seviyede olduğudur (Martin, 2001, s. 3). Bir davranışın niçin ve nasıl gerçekleştirildiği, motivasyonun kaynağını ortaya çıkarmaktadır. Özgüven ise davranışa yönelik gerekli motivasyonun sağlandığını ya da mevcut olduğunu haber vermektedir (Işık, 2014, s. 37). Ayrıca öğrenci motivasyonu sadece içsel anlamda geliştirilen istek veya merak duygusuna değil; diğer öğrenciler, öğretmen, içerik, süreç ve fiziksel/sosyal çevreye de bağlıdır

(Williams & Williams, 2011, s. 2). Dolayısıyla eğitimde sadece bir motivasyon türünün etkisini vurgulamaktan ziyade hem içsel hem de dışsal motivasyonun bir arada, bireyden bireye farklılık gösteren etki ve boyutlara sahip olduğunu, böylece kalıcı öğrenmeyi sağlama yolunda birlikte işlev gördüğünü ileri sürmek mümkündür.

Genel eğitimde etkili bir öğrenme ve öğretme süreci için gerekli olan motivasyon, din eğitimi için de söz konusudur. Bu konu akademik çevrelerce dikkate alınmış ve 14-15 Mayıs 2016 tarihinde Balıkesir’de “Din Eğitiminde Motivasyon ve Verimlilik Sempozyumu” gerçekleştirilerek konu temel dinamikleri kapsamında teorik ve sahadan toplanan verilerle tartışılmıştır. Genel olarak bakıldığında motivasyon, insanların din ve inanç sistemi ile de iç içedir. İnanmak, içsel ve fitrî bir olgu olarak inananları motive edici bir güce sahiptir (Tosun, 2017, ss. 359-360). Bununla beraber genel eğitimde kazanımların elde edilmesi ve öğrenciye yönelik etkili öğrenmenin gerçekleşmesi için gerekli olan bütün stratejiler din eğitiminde de etkilidir. Dolayısıyla din eğitiminin gerçekleştirildiği ortamlarda da psikoloji ve eğitim bilimlerinin verilerine bağlı olarak ortaya çıkan öğrenmeye ilişkin motivasyon stratejilerinin dikkate alınması ve uygulanması önem arz etmektedir.

Literatür incelendiğinde Kur'an-ı Kerim derslerinde öğrenci motivasyonunun sağlanması, incelenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir. Bu kapsamda ilk olarak Çakmak ve Ecer, 2012 yılında alınan kararla birlikte ortaokul ve liselerde yürürlüğe konulan seçmeli Kur'an-ı Kerim derslerine yönelik öğrenci motivasyonunu çeşitli değişkenler açısından incelemişlerdir (Çakmak & Ecer, 2020). Ay ve Pingov, Kur'an-ı Kerim dersine ilişkin öğrenci motivasyonunu, yine bu dersin yoğun bir şekilde yer aldığı imam-hatip lisesi özelinde ele alıp araştırmışlardır (Ay & Pingov, 2022). Yüksek din öğretimi kurumları olan ilahiyat fakültelerine gelindiğinde ise Kur'an-ı Kerim dersi motivasyonuna ilişkin herhangi bir saha araştırmasına literatürde rastlanmamıştır. Bu çalışmada ilahiyat fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin Kur'an-ı Kerim dersine ilişkin motivasyonları incelenmiştir. Çalışmanın amacı “İlahiyat fakültesi öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim dersine ilişkin motivasyonlarını çeşitli değişkenler bağlamında incelemek”tir. Bu temel amaç çerçevesinde irdelenen alt amaçlar şunlardır:

- İlahiyat fakültesi öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyonlarının cinsiyete göre farklılaşmasının anlamlılığını belirlemek,
- İlahiyat fakültesi öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyonlarının yaşa göre farklılaşmasının anlamlılığını belirlemek,
- İlahiyat fakültesi öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyonlarının mezun olunan lise türüne göre farklılaşmasının anlamlılığını belirlemek,
- İlahiyat fakültesi öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyonlarının kariyer planlamasına göre farklılaşmasının anlamlılığını belirlemek,
- İlahiyat fakültesi öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyonlarının fakülte dışında Kur'an dersi alma durumuna göre farklılaşmasının anlamlılığını belirlemek,
- İlahiyat fakültesi öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyonları ile yarıyıl başarı puanı arasındaki ilişkiyi belirlemek,
- İlahiyat fakültesi öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyonlarının dersin seçmeli olması halinde tercih edilme isteğine göre farklılaşmasının anlamlılığını belirlemek.

Öğrencilerin motivasyon düzeylerinin belirlenmesinin yüksek din öğretimi kurumlarındaki Kur'an-ı Kerim derslerinin mevcut durumunun devam ettirilmesine ya da geleceğe dönük muhtemel içerik ve program geliştirme süreçlerine katkı sunması beklenmektedir.

1. Yöntem

1.1. Desen

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama deseni kullanılmıştır. Tarama araştırması, belirlenen bir konuyla ilgili evrenin görüş, tutum, inanç vb özelliklerini tespit etmek amacıyla evrenden seçilmiş ve evreni temsil eden bir örneklem grubuna sorular sorularak verilerin toplanmasına dayanan bir yöntemdir. Bu araştırmalarda örneklem üzerinde elde edilen bilgilerden hareketle evren ile ilgili çıkarımlarda bulunmak mümkündür (Sezgin Selçuk, 2019, s. 140). Çalışmada tarama araştırması türlerinden biri olan ve araştırmanın verileri anlık topladığı kesitsel tarama araştırması kullanılmıştır.

1.2. Evren-Örneklem

Araştırmanın evreni, 2022-2023 Eğitim-Öğretim yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerdir. İlgili fakülte- de 850 öğrenci öğrenim görmektedir. Fakülte-deki erkeklerin kızlara göre oranı ise 1/5'tir. Krejcie ve Morgan'ın .05 hata paylı örneklem hesaplamasında ev- rendeki 850 katılımcı için 265 örneklemin evreni temsil ettiği belirtilmiştir (Krejcie & Morgan, 1970, s. 608). Bu çalışma ise 241 kız ve 43 erkek olmak üze- re toplam 284 kişilik bir örneklem grubundan oluşmaktadır. Verileri toplamak amacıyla katılımcılara çevrimiçi olarak kişisel bilgi formu ve Seçmeli Kur'an-ı Kerim Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeği uygulanmıştır.

1.3. Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ile Çakmak ve Ecer tarafından geliştirilen Seçmeli Kur'an-ı Kerim Der- sine Yönelik Motivasyon Ölçeği kullanılmıştır. İlgili ölçek 3 boyutlu (içsel mo- tivasyon, dışsal motivasyon ve işbirliğine dayalı motivasyon) 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçek geliştirildikten sonra yapılan uygulamada iç tutarlılık (Cronbach's Alpha) değerleri; içsel motivasyon boyutunda .84, dışsal moti- vasyon boyutunda .58 ve işbirliğine dayalı motivasyon boyutunda .77 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin toplamı için ise bu değer .88 olarak tespit edilmiştir (Çakmak & Ecer, 2020, s. 683). Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılığını hesaplamak amacıyla ölçeğin alt boyutları ve ölçeğinin tamamının iç tutarlılık (Cronbach's Alpha) değerleri hesaplanmıştır. Yapılan bu hesaplamada içsel motivasyon alt boyutu .84, dışsal motivasyon alt boyutu .42, işbirliğine dayalı motivasyon alt boyutu .74 olarak hesaplanırken ölçeğin tamamı için bu değer .88 olduğu tespit edilmiştir. Bu değerler incelendiğinde içsel motivasyon ile işbirliğine dayalı motivasyon alt boyutlarıyla ölçeğin tamamından elde edilen puanın oldukça güvenilir, dışsal motivasyon alt boyutunun ise düşük güvenilirlikte olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Kazım Özdamar'dan aktaran: Tavşancıl, 2005, s. 29).

Söz konusu ölçek aracılığıyla veri toplamak için Van Yüzüncü Yıl Üni- versitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırmalar Yayın Etik Kurulu'na başvurulmuştur. İlgili kurulun 13.06.2023 tarih ve 2023/16 sayılı kararı uya-

rinca çalışmanın yürütülmesinde sosyal ve beşeri etik kuralları ve ilkeleri çerçevesinde herhangi bir sakınca olmadığı bildirilmiştir.

1.4. Veri Analizi

Çalışmanın verilerinin analizinde güvenilirlik analizi, normallik analizi, farklılaşma testleri (ilişkisiz örneklem - t testi), tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Bu analizler SPSS 26 programı aracılığıyla yapılmıştır.

Veri analizinde İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin cinsiyet, yaş, mezun olunan lise türü, kariyer planlaması, fakülte dışında Kur'an-ı Kerim dersi alıp almama durumu, yarıyıl akademik başarı puanı ve dersin seçmeli olması halinde tercih edilip edilmeyeceğine göre bu derse ilişkin motivasyonlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Analizler sonucunda arasında anlamlı bir farklılık bulunmayan yaş (t testi analizi) ve cinsiyet (korelasyon analizi) değişkeni raporlandırılmamış, diğer değişkenler raporlandırılmıştır.

Tablo 1: Ölçeğin toplam puanları ve normallik değerleri

Ölçek	N	\bar{X}	Ss	Çarpıklık	Basıklık
İçsel Motivasyon (İM)	284	4,19	,68	-1,216	1,536
Dışsal Motivasyon (DM)	284	3,86	,70	-,630	,353
İşbirliğine Dayalı Motivasyon (İDM)	284	3,94	,73	-,962	1,038
Toplam	284	4,05	,60	-1,028	1,265

Ölçeğin alt boyutları ve toplam puanına ilişkin ortalama, ss ve normallik değerleri tabloda verilmiştir. Ortalamanın tamamına bakıldığında “kesinlikle katılıyorum” seçeneğine denk geldiği görülmektedir. Bu durum öğrencilerin Kur'an-ı Kerim dersine karşı motivasyonlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Normallik değerleri ise parametrik test kullanmaya imkân tanımaktadır (Seçer, 2015, s. 25). Bu sebeple çalışmada parametrik testler kullanılmıştır.

2. Bulgular

2.1. Mezun Olunan Lise Türüne Göre Kur'an-ı Kerim Dersine Yönelik Motivasyon

Öğrencilerin mezun oldukları lise türü değişkenine göre Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyon düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmalarını belirlemek amacıyla tek faktörlü ANOVA analizi yapılmış ve sonuçlar tablo 2'de verilmiştir:

Tablo 2: Mezun olunan lise türüne göre Kur'an-ı Kerim dersine karşı içsel motivasyon düzeyinin farklılaşma durumu

		N	\bar{X}	Ss	F	Sd	p	Anlamlı fark
İM	Meslek Lisesi	34	4,38	,48	3,700	3-280	.012	Anadolu Lisesi Meslek Lisesi
	AİHL	108	4,25	,69				
	Anadolu Lisesi	111	4,03	,73				
	Proje İmam-Hatip Lisesi	31	4,34	,45				
DM	Meslek Lisesi	34	4,06	,51	3,246	3-280	.022	Anadolu Lisesi Meslek Lisesi
	AİHL	108	3,93	,67				
	Anadolu Lisesi	111	3,71	,74				
	Proje İmam-Hatip Lisesi	31	3,93	,74				
	Meslek Lisesi	34	4,27	,47	3,907	3-280	.009	Anadolu

İDM	AIHL	108	3,99	,80				Lisesi
	Anadolu Lisesi	111	3,80	,71				Meslek Lisesi
	Proje İmam-Hatip Lisesi	31	3,94	,66				
Toplam	Meslek Lisesi	34	4,28	,42	4,632	3-280	,004	Anadolu Lisesi
	AIHL	108	4,11	,64				Meslek Lisesi
	Anadolu Lisesi	111	3,90	,62				
	Proje İmam-Hatip Lisesi	31	4,14	,46				

Öğrencilerin mezun olduğu lise türüne göre içsel motivasyonlarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan analizde aradaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Aradaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe analizi sonucunda da bu farkın meslek lisesi ($\bar{X} = 4,38$) ile Anadolu lisesi mezunları ($\bar{X} = 4,03$) arasında olduğu, Anadolu lisesinden mezun olanların meslek lisesinden mezun olanlara göre daha az içsel motivasyon puanına sahip olduğu bulunmuştur ($F_{3-280} = 3,700$). Bu durumda meslek lisesi mezunlarının daha yüksek içsel motivasyona sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin mezun olduğu lise türüne göre dışsal motivasyonda da farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Aradaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe analizi sonucunda da bu farkın meslek lisesi ($\bar{X} = 4,06$) ile Anadolu lisesi mezunları ($\bar{X} = 3,71$) arasında olduğu, Anadolu lisesinden mezun olanların meslek lisesinden mezun olanlara göre daha az dışsal motivasyon puanına sahip olduğu bulunmuştur ($F_{3-280} = 3,246$). Bu durumda meslek lisesi mezunlarının daha yüksek dışsal motivasyona sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Mezun olunan lise türüne göre işbirliğine dayalı motivasyonda da anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır ($p < .05$). Aradaki farkın hangi gruplar arasında ol-

duğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe analizi sonucunda da bu farkın meslek lisesi ($\bar{X} = 4,27$) ile Anadolu lisesi mezunları ($\bar{X} = 3,80$) arasında olduğu, Anadolu lisesinden mezun olanların meslek lisesinden mezun olanlara göre daha az işbirliğine dayalı motivasyon puanına sahip olduğu bulunmuştur ($F_{3-280}=3,907$). Bu durumda meslek lisesi mezunlarının daha yüksek işbirliğine dayalı motivasyona sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Son olarak öğrencilerin mezun olduğu lise türüne göre toplam motivasyon puanında da anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < .05$). Aradaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe analizi sonucunda da bu farkın meslek lisesi ($\bar{X} = 4,28$) ile Anadolu lisesi mezunları ($\bar{X} = 3,90$) arasında olduğu, Anadolu lisesinden mezun olanların meslek lisesinden mezun olanlara göre daha az toplam motivasyon puanına sahip olduğu bulunmuştur ($F_{3-280}=4,632$). Bu durumda meslek lisesi mezunlarının daha yüksek toplam motivasyon puanına sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

2.2. Kariyer Planlamasına Göre Kur'an-ı Kerim Dersine Yönelik Motivasyon

Öğrencilerin hedeflemiş oldukları meslek değişkenine göre Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyon düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığını kontrol etmek amacıyla tek faktörlü ANOVA analizi yapılmış ve elde edilen sonuçlar tablo 3'te verilmiştir:

Tablo 3: Kariyer planlamasına göre Kur'an-ı Kerim dersine karşı motivasyon düzeyinin farklılaşma durumu

		N	\bar{X}	Ss	F	Sd	p	Anlamlı Fark
İM	MEB	244	4,16	,67	3,885	2-277	,022	
	Diyanet	28	4,48	,57				
	Akademisyen	8	3,84	1,06				
	Toplam	280	4,19	,68				
DM	MEB	244	3,84	,69	2,143	2-277	,119	
	Diyanet	28	4,10	,71				
	Akademisyen	8	3,65	,84				

	Toplam	280	3,86	,70				
İDM	MEB	244	3,93	,72	2,913	2-277	,056	
	Diyanet	28	4,18	,67				
	Akademisyen	8	3,52	,97				
	Toplam	280	3,94	,73				
Top- lam	MEB	244	4,02	,60	4,134	2-277	,017	Diyanet Akademisyen
	Diyanet	28	4,31	,54				
	Akademisyen	8	3,71	,88				
	Toplam	280	4,04	,61				

Öğrencilerin kariyer planlanmalarına göre motivasyonlarının farklılaşma durumuna ilişkin yapılan analizde dışsal motivasyon ($F_{2-277}=2,143$) ve işbirliğine dayalı motivasyonda ($F_{2-277}=2,913$) anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>.05$). Buna karşılık içsel motivasyon ($F_{2-277}=3,885$) ve toplam motivasyon puanlarında ($F_{2-277}=4,134$) anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<.05$).

Mevcut anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Scheffe analizinde bu farklılığın içsel motivasyon alt boyutunda Diyanet, MEB ve Akademisyenlik; toplam motivasyon puanında da Diyanet ve Akademisyenlik kariyerlerine ilişkin planlamada yer aldığı bulunmuştur. Bu analizde içsel motivasyon alt boyutunda tespit edilen anlamlı farklılığa göre kariyerinde Diyanet'i ($\bar{X}=4,48$) planlayan öğrencilerin motivasyon düzeyi MEB ($\bar{X}=4,16$) ve Akademisyenliği ($\bar{X}=3,84$) planlayanlardan daha yüksek çıkmıştır. MEB ve Akademisyenlik kariyer planlaması arasındaki anlamlı farklılıkta da MEB'i hedefleyenlerin içsel motivasyon düzeyleri daha yüksektir. Toplam motivasyon puanında ise Diyanet'e ($\bar{X}=4,31$) bağlı birimlerde kariyer planlaması yapan öğrencilerin Akademisyen ($\bar{X}=3,71$) olmak isteyen öğrencilere göre daha yüksek motivasyona sahip olduğu tespit edilmiştir. Her iki boyuta ilişkin veriler bir arada değerlendirildiğinde Diyanet'i kariyer planı olarak hedefleyen öğrencilerin daha yüksek motivasyona sahip olduğu ortaya çıkmaktadır.

2.3. Fakülte Dışında Kur'an Eğitimi Alma Durumuna Göre Kur'an-ı Kerim Dersine Yönelik Motivasyon

Öğrencilerin fakülte dışında aldıkları Kur'an eğitimine göre Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyon düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığını tespit edebilmek amacıyla t testi analizi yapılmış ve elde edilen sonuçlar tablo 4'te listelenmiştir:

Tablo 4: Fakülte dışında Kur'an eğitimi alma durumuna göre Kur'an-ı Kerim dersine karşı motivasyonun farklılaşma durumu

	Fakülte Dışında Alınan Kur'an Eğitimi	N	\bar{X}	Ss	t	P
İM	Evet, Alıyorum	73	4,35	,57	2,290	,023
	Hayır, Almıyorum	211	4,14	,70		
DM	Evet, Alıyorum	73	3,98	,71	1,772	,083
	Hayır, Almıyorum	211	3,82	,69		
İDM	Evet, Alıyorum	73	4,09	,71	2,050	,042
	Hayır, Almıyorum	211	3,89	,73		
Toplam	Evet, Alıyorum	73	4,20	,55	2,549	,012
	Hayır, Almıyorum	211	4,00	,61		

Öğrencilerin fakülte dışında Kur'an eğitimi alma durumlarına göre yapılan ilişkisiz örneklem - t testi analizinde içsel motivasyon puanları incelendiğinde fakülte dışında eğitim alma durumuna göre içsel motivasyonun anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur ($t=2.290$, $p<.05$). Buna göre fakülte dışında Kur'an eğitimi alanların ($\bar{X} =4,35$) almayanlara göre ($\bar{X} =4,14$) daha yüksek içsel motivasyona sahip oldukları söylenebilir. Anlamlı farklılık, aynı şekilde işbirliğine dayalı motivasyon ($t=2.050$, $p<.05$) ile toplam motivasyon puanlarında ($T=2.549$, $p<.05$) da ortaya çıkmıştır. Buna göre fakülte dışında Kur'an eğitimi alanların işbirliğine dayalı motivasyon ve toplam motivasyon puanları da bu eğitimi almayanlardan daha yüksektir ($p<.05$).

Öğrencilerin fakülte dışında Kur'an eğitimi almalarının derse karşı dışsal motivasyona etkisi için yapılan t testi analizine göre ise bu eğitimi almak dışsal motivasyon üzerinde anlamlı bir farklılaşmaya etki etmemektedir ($p>.05$).

2.4. Yarıyıl Başarı Puanına Göre Kur'an-ı Kerim Dersine Yönelik Motivasyon

Öğrencilerin yarıyıl akademik başarı puanına göre Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyon düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığını tespit edebilmek amacıyla korelasyon analizi yapılmış ve elde edilen sonuçlar tablo 5'te verilmiştir:

Tablo 5: Yarıyıl başarı puanına göre Kur'an-ı Kerim dersine karşı motivasyonun farklılaşma durumu

		Yarıyıl Başarı Notu	İM	DM	İDM	Toplam
Yarıyıl Başarı Notu	r	1	,169**	,164**	,080	,163**
	p		,004	,006	,179	,006
	N	284	284	284	284	284

Öğrencilerin Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyonlarının yarıyıl akademik ortalaması ile ilişkisini belirlemek için yapılan korelasyon analizi sonucunda akademik ortalamasının içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyon toplam puanı ile pozitif ve düşük düzeyde anlamlı ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($p<.05$). İşbirliğine dayalı motivasyon alt boyutunda ise yarıyıl başarı puanına göre anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir ($p>.05$). Burada öğrencilerin yarıyıl başarı puanları yükseldikçe Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyonlarının da arttığı yorumunu yapmak mümkündür.

2.5. Seçmeli Olması Halinde Seçilme İhtimaline Göre Kur'an-ı Kerim Dersine Yönelik Motivasyon

Öğrencilerin "bu ders seçmeli olsa seçer miydiniz?" sorusuna verdikleri cevaplara göre Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyon düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığını tespit edebilmek amacıyla tek faktörlü ANOVA analizi yapılmış ve elde edilen sonuçlar tablo 6'da verilmiştir:

Tablo 6: Seçmeli olması halinde seçilme ihtimaline göre Kur'an-ı Kerim dersine karşı motivasyonun farklılaşma durumu

		N	\bar{X}	Ss	F	Sd	P	Anlamlı Fark
İM	Evet	183	4,46	,46	65,549	2-281	.000	Evet-Hayır Evet-Kararsızım Hayır-Kararsızım
	Hayır	63	3,53	,76				
	Karar-sızım	38	4,00	,61				
	Toplam	284	4,19	,68				
DM	Evet	183	4,07	,56	30,848	2-281	.000	Evet-Hayır Evet-Kararsızım Hayır-Kararsızım
	Hayır	63	3,36	,82				
	Karar-sızım	38	3,66	,60				
	Toplam	284	3,86	,70				
İDM	Evet	183	4,19	,53	43,129	2-281	.000	Evet-Hayır Evet-Kararsızım Hayır-Kararsızım
	Hayır	63	3,34	,90				
	Karar-sızım	38	3,74	,58				
	Toplam	284	3,94	,73				
Toplam	Evet	183	4,30	,41	73,304	2-281	.000	Evet-Hayır Evet-Kararsızım Hayır-Kararsızım
	Hayır	63	3,44	,67				
	Karar-sızım	38	3,85	,48				
	Toplam	284	4,05	,60				

Öğrencilerin Kur'an-ı Kerim dersinin seçmeli olması halinde seçip seçmeyecekleri ilişkin içsel motivasyon ($F_{2-281}=65.549$, $p<.05$), dışsal motivasyon ($F_{2-281}=30.848$, $p<.05$), işbirliğine dayalı motivasyon ($F_{2-281}=43.129$, $p<.05$) ve toplam motivasyon puanında ($F_{2-281}=73.304$, $p<.05$) anlamlı bir farklılaşmanın mevcut olduğu görülmüştür. Farkın hangi yanıtlar arasında olduğunu tespit

edebilmek amacıyla yine korelasyon analizinde Scheffe çoklu karşılaştırma yapılmıştır.

İçsel motivasyon alt boyutunda “evet” yanıtını verenler ($\bar{X} = 4,46$) ile “hayır” yanıtını verenler ($\bar{X} = 3,53$) arasında; “evet” yanıtını verenler ($\bar{X} = 4,46$) ile “kararsızım” yanıtını verenler ($\bar{X} = 4,00$) arasında; yine “hayır” yanıtını verenler ($\bar{X} = 3,53$) ile “kararsızım” yanıtını verenler ($\bar{X} = 4,00$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Dışsal motivasyon alt boyutunda “evet” yanıtını verenler ($\bar{X} = 4,07$) ile “hayır” yanıtını verenler ($\bar{X} = 3,36$); “evet” yanıtını verenler ($\bar{X} = 4,07$) ile “kararsızım” yanıtını verenler ($\bar{X} = 3,66$); yine “hayır” yanıtını verenler ($\bar{X} = 3,36$) ile “kararsızım” yanıtını verenler ($\bar{X} = 3,66$) arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

İşbirliğine dayalı motivasyon alt boyutunda “evet” yanıtını verenler ($\bar{X} = 4,19$) ile “hayır” yanıtını verenler ($\bar{X} = 3,34$) arasında; “evet” yanıtını verenler ($\bar{X} = 4,19$) ile “kararsızım” yanıtını verenler ($\bar{X} = 3,74$); yine “hayır” yanıtını verenler ($\bar{X} = 3,34$) ile “kararsızım” yanıtını verenler ($\bar{X} = 3,74$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Son olarak motivasyon toplam puanında “evet” yanıtını verenler ($\bar{X} = 4,30$) ile “hayır” yanıtını verenler ($\bar{X} = 3,44$); “evet” yanıtını verenler ($\bar{X} = 4,30$) ile “kararsızım” yanıtını verenler ($\bar{X} = 3,85$); yine “hayır” yanıtını verenler ($\bar{X} = 3,44$) ile “kararsızım” yanıtını verenler ($\bar{X} = 3,85$) arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

3. Tartışma ve Sonuç

İlahiyat fakültesi öğrencilerinin Kur’an-ı Kerim dersine yönelik motivasyonlarının incelendiği bu çalışma, çeşitli değişkenler bağlamında yürütülmüştür. Bu kapsamda öğrencilerin yaş ve cinsiyet değişkenleri ile derse karşı motivasyon durumlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ay ve Pingov’un çalışmasında da cinsiyet değişkenine göre bir analiz yapılmış ve Kur’an-ı Kerim dersi ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir (Ay & Pingov, 2022, s. 119). Ayrıca İlahiyat Fakültesinde başka bir ders olan Arapça üzerinde yapılmış bir çalışmada da cinsiyet değişkeninin tutum düzeyinde anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur (Arpaçukuru & Üzümcü,

2020, ss. 874-875). Aralarında anlamlı farklılık bulunan mezun olunan lise türü, kariyer planlaması, fakülte dışında Kur'an eğitimi alma durumu, yarıyıl başarı puanı ve dersin seçmeli olması halinde alınma durumu değişkenlerinde anlamlı farklılıklar bulunmuş ve raporlandırılmıştır.

Mezun olunan lise türü değişkeninde Anadolu lisesi ile meslek lisesi mezunu olup İlahiyat Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin Kur'an-ı Kerim dersine karşı motivasyonları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılık, Anadolu lisesi mezunlarının meslek lisesi mezunlarına göre daha düşük düzeyde içsel, dışsal, işbirliğine dayalı ve toplam motivasyon puanına sahip oldukları yönündedir. Bu durumun çeşitli sebepleri üzerinde durulabilir. Meslek lisesinin kendine has derslerinin olması ve mesleğe doğrudan hazırlayıcı bir nitelik taşımasının burada etkili olduğu düşünülmektedir. Bu anlamda Kur'an-ı Kerim dersinin de öğrenci açısından belli bir mesleğe hazırlayıcı özellik taşıması, söz konusu anlamlı farklılığı açıklayabilir. Çakmak ve Ecer tarafından yapılan çalışma da bu yönde bir sonuç elde edilmiştir. Ortaöğretim seçmeli Kur'an-ı Kerim dersi için yapılan bu çalışmada meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerinin içsel motivasyon, işbirliğine dayalı motivasyon ve motivasyon toplam puan düzeylerinin Anadolu lisesi öğrencilerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Çakmak & Ecer, 2020, s. 704). Burada meslek lisesi okuyan öğrenci profili de etkili olabilir. Ancak bu husus araştırılmaya muhtaçtır.

Öğrencilerin kariyer planlaması değişkenine göre dışsal motivasyon ve işbirliğine dayalı motivasyon alt boyutları arasındaki anlamlı fark bulunmakla beraber içsel motivasyon ve toplam motivasyon puanında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık içsel motivasyon alt boyutunda Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) bünyesinde kariyer planlaması yapan öğrenciler ile MEB bünyesinde çalışmak ve akademisyen olmak isteyenler arasında; toplam motivasyon puanında ise DİB ve akademisyenlik kariyer planlaması arasında; her iki boyutta da DİB'i kariyer olarak hedefleyenlerin lehine ortaya çıkmıştır. Bu durum, DİB bünyesindeki istihdam alanlarının Kur'an-ı Kerim'e dönük yeterliği daha yüksek düzeyde beklediği ile açıklanabilir. Nitekim DİB'in personel yeterliklerine ilişkin raporunda vaiz, Kur'an kursu öğreticisi, imam-hatip ve müezzin kayımların Kur'an ile ilgili bilgi ve becerilerine ilişkin belirli bir yetkinlik aranmaktadır (Diyanet İşleri Başkanlığı Personel Yeterlikleri, 2014, ss.

17-27). Bu doğrultuda DİB'in istihdam alanları temel anlamda Kur'an-ı Kerim yeterliği gerektirmekte, bu durum da motivasyonun yüksek olmasını sağlayabilmektedir. Benzer gereklilik cami için din hizmetlerinin bütününde mevcuttur (Keyifli, 2017, s. 237). Coştu ve Sancak tarafından yürütülen çalışmada da din görevlilerinin bilgi ve becerilerinin mesleki doyumu etkilediği ortaya çıkmıştır (Coştu & Sancak, 2019, ss. 507-508). Bu bilgi ve beceriler arasında Kur'an-ı Kerim'in bulunması ve bu durumun mesleki doyumu da etkilemesi, motivasyonun da yüksek olmasını anlaşılır kılabilir. Sonuç olarak İlahiyat Fakültesi öğrencileri arasında DİB bünyesinde kariyer planlaması yapanların bu istihdam alanında Kur'an-ı Kerim'e ilişkin yeterlik beklentisi ile açıklanabilir bir motivasyona sahip olduğunu ortaya koymak mümkündür.

Öğrencilerin fakülte dışında Kur'an eğitimi alma durumlarına ilişkin değişken kapsamında bu eğitimi alanların içsel, işbirliğine dayalı ve toplam motivasyon puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu durum, dışarıda eğitim alanların fakültedeki Kur'an-ı Kerim dersine ilişkin motivasyonlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Ay ve Pingov tarafından İmam-Hatip lisesinde okuyan öğrenciler için uygulanan motivasyon ölçeğinde de bu yönde bir değişken yer almış ve sadece işbirliğine dayalı motivasyonda anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Bu çalışmada Kur'an-ı Kerim dersindeki motivasyonda belirleyici olan hususun fakülte dışındaki eğitimden ziyade ders esnasındaki deneyim olduğuna vurgu yapılmıştır (Ay & Pingov, 2022, ss. 127-128). Ancak bu çalışmadaki veriler öğrencilerin Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyonu ile fakülte dışında alınan Kur'an eğitimi arasında anlamlı bir farklılaşma ortaya koymaktadır.

Yarıyıl başarı ile puanı ile öğrencilerin Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyonuna ilişkin analizde içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyon toplam puanı arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu durum yarıyıl başarı puanı arttıkça öğrencilerin Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyonunun da arttığını; yarıyıl başarı puanı azaldıkça motivasyonun da azaldığını ortaya koymaktadır. Çakmak ve Ecer'in çalışmasında ise öğrencilerin akademik başarı puanı ile derse yönelik motivasyonları arasında düşük ve negatif yönde anlamlı bir farklılık bulunmuş; bunun sebepleri öğrencilerin ortaöğretim kademesindeki durumlarına bağlanmıştır (Çakmak & Ecer, 2020, s. 704). Ay ve Pingov'un çalışmasında da

İmam-Hatip lisesi öğrencilerinin akademik başarı puanları ile motivasyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin yer almadığı bulunmuştur (Ay & Pingov, 2022, s. 124). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin yarıyıl başarı notu ile motivasyonu arasındaki anlamlı ilişki, bu dersin söz konusu fakültelerde zorunlu olmasında aranabilir. Ortaöğretimde Kur'an-ı Kerim dersi seçmeli iken burada zorunludur. Öte yandan Kur'an-ı Kerim dersi, İlahiyat fakültesinin hemen her yarıyılında okutulmaktadır. Bu durum derse karşı başarı puanını, dolayısıyla motivasyonu yüksek düzeyde tutmayı gerektirmektedir. Dersin zorunluluğu imam-hatip liselerinde de söz konusu olmakla birlikte ilgili çalışmada anlamlı bir ilişkinin bulunmamış olması göze çarpan bir farklılıktır. Bu çalışmada elde edilen veriler ile literatürdeki diğer çalışmaların verileri arasındaki farklılığı örneklem grubu ile açıklamak mümkündür. Nitekim söz konusu çalışmalar ortaöğretim ve imam-hatip liselerinden örneklem grubu seçmişken bu çalışmanın örneklemini İlahiyat Fakültesi öğrencileridir.

Kur'an-ı Kerim dersinin seçmeli olması halinde seçilip seçilmeyeceği ihtimali ile öğrencilerin bu derse karşı motivasyonunda içsel motivasyon, dışsal motivasyon, işbirliğine dayalı motivasyon ve motivasyon toplam puanları arasında tüm düzeylerde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bu durum öğrencilerin derse karşı motivasyonlarının yüksek olduğunu ortaya çıkarmıştır. İmam-Hatip liselerinde okutulan genelde tüm meslek dersleri özelde de Kur'an-ı Kerim dersleri için yapılan çalışmalarda da bu yönde bir değişken üzerinde analiz yapılmış ve benzer sonuçlar elde edilmiştir (Ay & Pingov, 2022, ss. 125-126; Mücahit, 2017, s. 76). Ortaöğretim için yapılan çalışmada da öğrencilerin imkân olması halinde Kur'an-ı Kerim dersini alıp almayacakları sorulmuş, alınan cevapların analizinde dersi almak isteyenlerin, almak istemeyenlerden ve fikri olmayanlardan daha yüksek motivasyona sahip oldukları tespit edilmiştir (Çakmak & Ecer, 2020, s. 701).

Sonuç olarak İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim dersine yönelik motivasyonları yüksek bulunmuştur. Nitekim ölçeğin toplam puan ve normallik değerleri analizinde ortalama cevapların "kesinlikle katılıyorum" seçeneğine denk geldiği ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin bu derse karşı motivasyonlarının yüksek olduğunu destekleyen bir diğer bulgu, Acar ve Genç tarafından tespit edilmiştir. Bu çalışmada ilahiyat öğrencilerinin söz konusu derse karşı ilgilerinin yüksek olduğu bulunmuştur (Acar & Genç, 2022, s. 617). Bu

ilgi ve motivasyonun başlıca sebebi, yukarıda da ifade edildiği gibi bu derslerin fakültenin zorunlu ve hemen her dönem tekrar eden dersleri arasında yer almasıdır. Öğrenciler ilahiyat fakültelerini tercih ettiklerinde bu dersi yoğun bir şekilde alacaklarının bilincine sahiptirler. Bu dersin benzer bir ağırlığa sahip olduğu İmam-Hatip Lisesi özelinde yapılan çalışmada da motivasyonun yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir (Ay & Pingov, 2022, s. 126). Öte yandan Kur'an-ı Kerim dersi, ilahiyat fakülteleri ve mezun olunduktan sonra hedeflenen meslekler için önem arz eden bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla gerek ilahiyat fakültesinde öğrenci olmak gerekse bu alanda bir istihdam alanını veya kariyer gelişimini hedeflemek, öğrencilerin derse karşı motivasyonunu etkilemektedir.

Elde edilen sonuçlar bağlamında çeşitli önerilerde bulunmak mümkündür. Bu kapsamda öğrenciler ve öğretim elemanları ile Kur'an-ı Kerim dersine ilişkin nitel desenli, bireysel ya da grup görüşmelerine dayalı çalışmalar tasarlamak bu derse ilişkin yaklaşımların anlaşılmasını daha çok pekiştirecektir. Zira nitel ve görüşmeye dayalı çalışmalarda öğrenme ve öğretme sürecini detaylı bir şekilde ele alma ve bu sürece mercek tutma olanağı yüksektir. Öte yandan Kur'an-ı Kerim dersinde öğrenci ve öğretim elemanlarının beklentilerinin tespit edilmesi de önem arz etmektedir. Bu tespitlerin öğrenci motivasyonuna yönelik araştırmaların bulgu ve sonuçlarını desteklemesi beklenmektedir. Kur'an-ı Kerim dersinin yanı sıra ilahiyat fakültelerinde mesleğe hazırlayıcı diğer alan dersleri için öğrenci motivasyonunu çeşitli değişkenler bağlamında ele alan saha çalışmalarına da ihtiyaç bulunmaktadır.

Kaynakça

- Acar, M. M., & Genç, M. F. (2022). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Kur'an Okuma ve Tecvid Dersine Karşı Tutumları (Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği). *Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, VI(2), 605-630.
- Adair, J. (2013). *Etkili Motivasyon* (S. Uyan, Çev.; 4. Baskı). Babıalı Kültür Yayınları.
- Akbaba, S. (2006). Eğitimde Motivasyon. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 343-361.
- Arpaçukuru, O., & Üzümcü, M. (2020). İlahiyat Fakültesi Hazırlık Sınıfı Öğ-

rencilerinin Arapça Dersine İlişkin Tutumları (Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Örneği). *Tasavvur Tekirdağ İlahiyat Dergisi*, 6(2), 853-886.

Ay, M. F., & Pingov, N. Z. (2022). İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim Dersine Yönelik Motivasyonlarının İncelenmesi. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XXI(1), 105-132.

Başaran, İ. E. (2005). *Eğitim Psikolojisi* (6. Baskı). Nobel Yayınları.

Bolat, Ö. (2018). *Beni Ödülle Cezalandırma* (120. Baskı). Doğan Kitap Yayıncılık.

Coştu, K., & Sancak, S. (2019). Mesleki Doyum Açısından Din Görevlileri (Bartın-Bayburt Örneği). *dergİabant (AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi)*, 7(14), 488-509.

Cüceloğlu, D. (2018). *İnsan ve Davranışı*. Remzi Kitabevi.

Çakmak, A., & Ecer, M. (2020). Seçmeli Kur'an-ı Kerim Dersine Yönelik Motivasyon Ölçeğinin (SKKMÖ) Geliştirilmesi ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19(2), 679-707.

Diyanet İşleri Başkanlığı Personel Yeterlikleri. (2014). DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü. <https://hukukmusavirligi.diyaret.gov.tr/Documents/Diyanet%20İşleri%20Başkanlığı%20Personel%20Yeterlikleri.pdf>

Doğan, M. (2020). Ortaokullarda Görev Yapan Branş Öğretmenlerinin Motivasyon Etkenleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(5), 27-37.

Fidan, N. (2012). *Okulda Öğrenme ve Öğretme* (3. Baskı). Pegem Akademi Yayınları.

İşık, Y. (2014). *Motivasyon Mucizesi*. Sis Yayıncılık.

Keyifli, Ş. (2017). Cami Merkezli Din Eğitiminin Boyutları. İçinde M. A. Orak (Ed.), *VI. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu* (ss. 234-249). Konya Büyükşehir Belediyesi.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size For Research Activities. *Educational And Psychological Measurement*, 30, 607-610.

- Martin, A. J. (2001). The Student Motivation Scale: A Tool For Measuring and Enhancing Motivation. *Australian Journal of Guidance and Counselling*, 11, 1-20.
- Mücahit, M. (2017). Öğrencilerin Gözüyle İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri ve Meslek Dersleri Öğretmenleri (Sivas İli Örneği). *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 41(1), 73-99.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54-67.
- Seçer, İ. (2015). *SPSS ve LISREL ile Pratik Veri Analizi: Analiz ve Raporlaştırma*. Anı Yayınları.
- Sezgin Selçuk, G. (2019). Tarama Yöntemi. İçinde H. Özmen & O. Karamustafaoğlu (Ed.), *Eğitimde Araştırma Yöntemleri* (ss. 140-161). Pegem Yayınları.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Nobel Yayınları.
- Tosun, C. (2017). Din Eğitiminde Motivasyon. İçinde M. Bahçekapılı, M. Özkan, A. A. Çanakçı, & S. Asri (Ed.), *Din Eğitiminde Motivasyon ve Verimlilik Sempozyumu* (ss. 355-364). Balıkesir Büyükşehir Belediyesi.
- Ulusoy, A. (2006). Güdülenme. İçinde A. Ulusoy (Ed.), *Gelişim ve Öğrenme* (5. Baskı, ss. 307-324). Anı Yayınları.
- Williams, K. J., & Williams, C. C. (2011). Five Key Ingredients for Improving Student Motivation. *Higher Education Journal*, 11, 1-23.